

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده علوم اجتماعی و علوم اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته مطالعات زنان

گرایش حقوق زن در اسلام

عنوان

حقوق جنسی زوجین در فقه جعفری و شافعی

استاد راهنما

دکتر الهام شریعتی

استاد مشاور

دکتر سیده لطیفه حسینی

دانشجو

مرضیه ولی حصارى

شهریورماه سال 1395

چکیده

زوجین نسبت به یکدیگر دارای حقوقی هستند که بخشی از آن شامل حقوق مالی و بخشی شامل حقوق غیر مالی می‌باشد. رعایت این حقوق از جانب هر دو می‌تواند باعث استحکام و تدام زندگی خانوادگی گردد. احکام و حقوق جنسی از جمله حقوق غیر مالی زوجین است که شناخت صحیح و رعایت آن نقش به‌سزایی در داشتن روابط مستحکم و سالم در خانواده ایفا می‌کند. در دین مبین اسلام و در تمام فرق اسلامی این حقوق مورد توجه ویژه قرار گرفته است. همچنین پرداختن به مطالعات تطبیقی، به ویژه مطالعات تطبیقی میان مذهب جعفری و مذاهب اهل سنت، می‌تواند در تقریب مذاهب اسلامی و همبستگی روز افزون میان مسلمانان نقش موثری داشته باشد.

این پژوهش با بهره‌گیری از روش توصیفی و تحلیلی و با مراجعه به منابع دست اول فقه جعفری و شافعی به بررسی حقوق جنسی زوجین در فقه جعفری و شافعی پرداخته است. با توجه به نتایج یافته‌ها مشخص گردید که هر یک از زوجین بر اساس شرایط روحی و جسمی خاص و نیازهایشان دارای احکام و حقوقی هستند که باید از جانب همسران مورد توجه قرار گیرد. این احکام و حقوق در مواردی میان مذهب جعفری و شافعی مشترک است و در مواردی تفاوت‌هایی نیز میان آنها به چشم می‌خورد.

کلید واژه: حق، حکم، وطی، استمتاع، زوجیت.

تقدیم

این پژوهش را تقدیم می‌نمایم به ساحت مقدس حضرت فاطمه معصومه (س) بزرگ بانوی

فقیه اهل بیت، باشد که این تحفه ناچیز را بپذیرند.

سپاس

سپاسگذاری و قدرانی خود را نثار کسانی می‌نمایم که زحمات زیادی را برای رشد و

شکوفایی این حقیر متحمل شده‌اند؛ پدرم، مادرم، همسر و فرزندم.

تشکر ویژه می‌نمایم از استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم دکتر شریعتی که زحمت هدایت

و راهنمایی مرا در این پژوهش به عهده گرفتند.

ت

عنوان	شماره صفحه
فصل اول: کلیات	1
1- مسئله پژوهش	2
2- پرسش های پژوهش	4
1-2- سؤالات اصلی	4
2-2- سؤال فرعی	4
3- اهداف پژوهش	4
4- ضرورت انجام پژوهش	4
5- زمینه پژوهش	7
5-1- مطالعات پیشین	7
5-1-1- کتاب	7
5-1-2- مقاله	8
5-1-3- پایان نامه	8
6- اطلاعات مربوط به روش شناسی پژوهش	9
7- نوآوری تحقیق	9
فصل دوم: مفهوم شناسی	10
1- مفهوم حق	11
1-1- حق در لغت	11
2-1- حق در اصطلاح	11
3-1- اقسام حق	13
4-1- ویژگی های حق	14
5-1- حق جنسی	15
2- مفهوم حکم	16
2-1- حکم در لغت	16
2-2- حکم در اصطلاح	16
3-2- ویژگی های حکم	17
4-2- رابطه میان حق و حکم	18
3- مفهوم تکلیف	19
3-1- تکلیف در لغت	19

20	2-3- تکلیف در اصطلاح.....
20	3-3- ارکان تکلیف
21	4-3- رابطه حق و تکلیف
21	4- مفهوم زوجین.....
21	1-4- زوجین در لغت.....
22	2-4- زوجین در اصطلاح.....
22	5- مفهوم نکاح.....
22	1-5- نکاح در لغت.....
23	2-5- نکاح در اصطلاح.....
26	6- مفهوم تمکین.....
26	1-6- تمکین در لغت.....
26	2-6- تمکین در اصطلاح.....
27	7- مفهوم نشوز.....
27	1-7- نشوز در لغت.....
28	2-7- نشوز در اصطلاح.....
28	8- فقه جعفری.....
29	9- فقه شافعی.....
31	فصل سوم: حقوق جنسی زوجه در فقه جعفری و شافعی.....
32	1- حق قسم
32	1-1- تعریف لغوی و اصطلاحی.....
33	2-1- ادله اثبات حق قسم
35	3-1- حق قسم برای زوجه واحد.....
35	4-1- دارنده حق قسم
36	5-1- کیفیت حق قسم و زمان ادای آن.....
37	6-1- وقت ادای حق قسم.....
38	7-1- ماهیت قسم.....
39	8-1- قابلیت بخشیدن حق قسم.....
41	9-1- قضای حق قسم.....
42	10-1- سقوط حق قسم.....

- 11-1- حق قسم در فقه شافعی 44
- 2- حق وطی 45
- 1-2- تفاوت های جنسی زنان ومردان 46
- 2-2- توجه به نیازهای زن 47
- 1-2-2- خود آرایی مرد 48
- 2-2-2- مقدمات آمیزش 49
- 3-2-2- فرصت و زمان کافی برای زن 50
- 4-2-2- عشق و محبت زبانی به همسر 51
- 5-2- ادله حق وطی 53
- 6-2- حق وطی در فقه شافعی 55
- 7-2- حق زن در استمتاع 56
- 3- اعمال نقض کننده حق وطی 57
- 1-3- ایلاء 57
- 2-3-ظهار 65
- 2-2-3- کفاره ظهار 70
- 3-2-3-نقش حاکمیت در ضمانت اجرایی ظهار 71
- 4-2-3-ظهار در فقه شافعی 72
- 3-3- عیوب خاص مرد 74
- 1-3-3- عنن 74
- 1-1-3-3- حکم عنن 75
- 2-1-3-3- مبانی اثبات حق فسخ 76
- 3-1-3-3-راههای اثبات عنن 79
- 4-1-3-3- عنن در فقه شافعی 80
- 2-3-3- خصاء 81
- 1-2-3-3-روایات در باب خصاء و مبانی اثبات حق فسخ 82
- 2-2-3-3-حکم خصاء 84
- 3-2-3-3-خصاءدر فقه شافعی 85
- 3-3-3- جب 85
- 1-3-3-3- جب در روایات 86

- 86.....2-3-3-3-احکام و نحوه ثبوت حق فسخ در جب
- 88.....3-3-3-3- جب در فقه شافعی
- 89.....4- حق حبس
- 89.....1-4-1- تعریف لغوی و اصطلاحی حبس
- 90.....2-4-2- ادله و مبانی اثبات حق جنسی زوجه
- 90.....1-2-4-1- تمسک به روایات
- 91.....2-2-4-2- تمسک به قواعد
- 91.....3-2-4-3- اجماع
- 91.....3-4-3- فروع مسئله حق حبس
- 95.....4-4-4- حق حبس در فقه شافعی
- 96.....5- حق عزل
- 97.....1-5-1- تعریف لغوی و اصطلاحی عزل
- 97.....2-5-2- بررسی جواز یا عدم جواز عزل
- 98.....3-5-3- مبانی عزل
- 99.....4-5-4- میل و رضای زجه در حکم عزل
- 99.....5-5-5- راههای دیگری جلوگیری از بارداری
- 100.....6-5-6- عزل در فقه شافعی
- 101.....فصل چهارم : حقوق جنسی زوج در فقه جعفری و شافعی
- 102.....1- تمکین (استمتاع)
- 103.....1-1- اثبات حق تمکین برای زوج
- 108.....2-1- ماهیت استمتاع
- 108.....3-1- تمکین و نفقه
- 109.....4-1- موارد جایز در عدم تمکین
- 110.....5-1- تمکین در فقه شافعی
- 112.....6-1- نشوز
- 113.....1-6-1- نشوز در آیات قرآن
- 115.....2-6-1- تعریف فقهی نشوز از نظر برخی فقهای امامیه
- 116.....3-6-1- علائم نشوز زوجه
- 117.....4-6-1- ضمانت های اجرای عدم تمکین خاص زوجه

121.....	1-6-5- نشوز و نفقه
122.....	1-6-6-نشوز در فقه شافعی
123.....	2- حق فسخ نکاح برای زوج به موجب عیوب خاصی در زن
124.....	2-1-1- قَرْن
125.....	2-1-1- ادله اثبات
126.....	2-2- افضاء
127.....	2-2-1- ادله اثبات
128.....	2-3- عیوب موجب فسخ در فقه شافعی
130.....	3- حق تعدد زوجات
131.....	3-1- تعدد زوجات در آیات قرآن کریم
136.....	3-2- تعدد زوجات در روایات
137.....	3-3- تعدد زوجات در سیره
138.....	3-4- شرایط تعدد زوجات
139.....	3-5- اباحه و یا استحباب تعدد زوجات
139.....	3-6- فلسفه تعدد زوجات
141.....	3-7- تعدد زوجات در فقه شافعی
142.....	فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری
144.....	1- نتایج پژوهش
154.....	2- پیشنهادات
155.....	فهرست منابع

فصل اول : کلیات

بخش کلیات شامل:

- 1- مسئله پژوهش
- 2- پرسش‌های پژوهش
- 3- اهداف پژوهش
- 4- ضرورت انجام پژوهش
- 5- زمینه پژوهش
- 6- اطلاعات مربوط به روش شناسی
- 7- نوآوری پژوهش

۱- مسئله پژوهش

میل جنسی و جایگاه آن به عنوان یک نیاز بشری دارای اهمیت فوق العاده است. هرگونه افراط و تفریط در آن نتیجه‌ای جز سقوط و آسیب‌های جسمی و روحی در بر نخواهد داشت. دین اسلام توجه خاصی به این نیاز بشر داشته و پاسخ به این نیاز را تنها در قالب ازدواج مشروع دانسته و برنامه‌هایی خاص مطابق با فطرت بشر تنظیم نموده است. ازدواج و نکاح سنت حسنه در اسلام محسوب شده و مجرد یک نوع شر به حساب آمده است؛ این در حالی است که در دین مسیحیت که در آن بر اساس تفسیری که از مجرد زیستن حضرت عیسی مسیح صورت گرفته است ازدواج و آمیزش جنسی امری پلید به حساب می‌آید. کلیسا ازدواج را فقط به نیت تولید مثل جایز می‌داند و علت دیگر آن دفع افسد به فاسد است (مطهری، 1388: 15).

در دین مبین اسلام علاقه دو همسر به یکدیگر از نشانه‌های بارز خداوند است (آیه 21 سوره نور). اسلام کوچکترین اشاره‌ای به پلیدی علاقه جنسی بین زن و شوهر نداشته و تمامی تلاش خود را مبذول می‌دارد تا این علاقه و میل را در مسیر صحیح هدایت نماید. در شریعت اسلام جوانان به سنت حسنه ازدواج ترغیب می‌شوند؛ و این روش جزء سیره انبیا و از مستحبات مؤکد شمرده می‌شود. از سوی دیگر انحراف از این جاده و آلوده شدن به التذاذ و تمتع جنسی در خارج از فضای خانواده مطرود دانسته شده است.

در نظام حقوقی اسلام خانواده به عنوان رکن رکن جامعه مورد توجه قرار گرفته و سعادت و سلامت آن مبنای سعادت و سلامت جامعه بر شمرده شده است. رکنی که نیازهای اعضای آن به درستی و برپایه عدالت به رسمیت شناخته شده و همانگونه که زوج دارای حقوقی مانند تمکین خاص، اطاعت و استمتاع است، زوجه نیز در مقابل از حقوق جنسی برخوردار است که از آن جمله می‌توان به حق قسم و حق وطی اشاره کرد.

از آنجا که رابطه جنسی رابطه‌ای کاملاً دو طرفه است و مستلزم بهره جنسی برای هر دو طرف می‌باشد لذا لازم است حقوق و تکالیف زوجین در این رابطه تبیین گردد. از میان فرق اهل سنت نزدیک‌ترین فرقه به فقه جعفری، فقه شافعی است و از آنجائیکه بسیاری از برادران و خواهران اهل سنت ساکن ایران معتقد به این فرقه هستند این پژوهش را به صورت مطالعه تطبیقی میان فقه امامیه و فقه شافعی قرار داده‌ایم.

در شواهد فقهی و کتب معتبر فقه جعفری و شافعی ادله متعددی برای اثبات حقوق جنسی زوج و همچنین زوجه وجود دارد که با توجه به آن می‌توان به اثبات این حقوق پرداخت البته این مسئله را نباید از نظر دور داشت که در برخی از آثار در مورد حقوق زوجه صراحت کمتری نسبت به حقوق جنسی زوج مشاهده می‌شود.

پس به طور کلی و با یک بیان اجمالی می‌توان گفت در یک تقسیم‌بندی کلی زوجین در امور جنسی دارای احکام و حقوقی هستند که بعضی از موارد آن میان زوجین مشترک است و برخی مختص زوج و یا زوجه است، که به عنوان مثال می‌توان از حق ازدواج مجدد زوج و همچنین حق حبس برای زوجه نام برد.

پس از بررسی و تبیین حقوق جنسی زوجین در فقه جعفری و شافعی باید توجه ویژه‌ای نیز به فروع این مسئله نظیر اموری مانند تولید مثل، عزل، کامجویی از دختر نابالغ و اموری از این دست نمود. به این دلیل که همین مسائل کوچک می‌تواند معضلات بزرگ را برای خانواده‌ها به وجود بیاورد. مطالعات و بررسی‌ها نشان داده است که درصد بالایی از اختلافات زندگی زناشویی ناشی از اختلالی است که در امور جنسی وجود دارد و یا به نوعی ریشه در این مسائل دارد. به همین دلیل اسلام و قوانین شریعت چه در مذهب تشیع (فقه جعفری) و چه در مذهب اهل تسنن (شافعی) دستورات راهگشا در این زمینه ارائه داده است تا به این وسیله با رعایت احکام و حقوق جنسی از جانب زوجین از بروز شکاف و اختلاف جلوگیری شود.

به همین دلیل است که بررسی حقوق و تکالیف جنسی زوجین که ریشه در دین دارد باید مورد ارزیابی دقیق قرار بگیرد و به تفصیل به آن پرداخته شود.

2 - پرسش های پژوهش

2-1 - سؤالات اصلی

- 1) حقوق جنسی زوجه در فقه جعفری و شافعی چیست؟
- 2) حقوق جنسی زوج در فقه جعفری و فقه شافعی چیست؟

2-2 - سؤال فرعی

- 1) میزان انطباق حقوق جنسی زوجین در فقه جعفری و شافعی چگونه است؟

3 - اهداف پژوهش

در مورد اهداف این پژوهش نیز باید گفت که هدف رسیدن به این موارد است:

- 1) تبیین حقوق و تکالیف جنسی میان زوجین در فقه جعفری
- 2) تبیین حقوق و تکالیف جنسی میان زوجین در فقه شافعی

4 - ضرورت انجام پژوهش

ارضای نیاز جنسی یکی از مهمترین اهداف زندگی زناشویی تلقی می شود و در واقع می توان گفت روابط جنسی مؤثر و کارآمد می تواند موجبات پایداری و رضایت بیشتر زوجین را در زندگی زناشویی به همراه داشته باشد. تأمین نیازهای خاص زناشویی در بستر خانواده می تواند تامین کننده آرامش، امنیت روحی روانی و عاطفی زوجین باشد. پس به طور کلی می توان گفت زوجین به برقراری یک رابطه سالم و مسالمت آمیز نیازمند هستند. اما برخی از ملاحظاتی که در عرف وجود داشته و دارد و همچنین عدم آگاهی زنان به حقوق خاصه خود باعث گردیده مطالبه نیازهای جنسی از جانب زوجه امری ناپسند تلقی گردد و بسیاری از

حقوق زوجه در این زمینه پایمال شود، در حالی که مشاهده می‌شود در قواعد فقهی اسلام این مسئله کاملاً مد نظر قرار گرفته و به آن بها داده شده است.

در مورد ضرورت پرداختن به مطالعات تطبیقی میان مذاهب باید گفت هر کدام از مذاهب اسلامی دارای فقه خاص خود هستند و گاه دیده شده است که حتی میان مجتهدان در آن مذهب نیز اختلافاتی وجود دارد؛ به طور مثال به فقهی که در مذهب تشیع تدوین و به بررسی آراء مجتهدان این مذهب می‌پردازد فقه شیعی و یا امامیه گفته می‌شود، مانند کتاب «مختلف الشیعه فی احکام الشریعه» که توسط علامه حلی تمام اختلافات فقهی در عصر خویش را در آن جمع آوری کرده است. اما در تعریف مطالعات تطبیقی آمده است که به تلاشهای علمی اطلاق می‌گردد که به مطالعه دو و یا چند پدیده و شناسایی وجود شباهت‌ها و اختلافات در بینشان پرداخته شده است؛ و منظور یافتن علل این اختلافات، تشابهات و مبانی هر کدام از این پدیده‌ها و تجزیه و تحلیل آن می‌باشد. این تعریف در بین مسلمانان به فقه مقارن شهرت یافته است البته در اینجا باید یادآوری کرد که فقه تطبیقی غیر از فقه مقایسه‌ای است زیرا مقصود در فقه تطبیقی در اصطلاح مذاهب اسلامی تنها بیان آراء و نظرات مختلف آنان در کنار هم است و نه دلایل آن‌ها (ضمیری، 1384: 24).

در تعریف دیگری از فقه مقارن این‌گونه آمده است که: «فقه مقارن عبارت است از دیدگاههای مختلف در مباحث فقهی در یک موضوع بی آنکه مقایسه‌ای میان آنها صورت بگیرد» (ضمیری، همان: 22).

مطالعه تطبیقی سابقه ای بسیار طولانی در تاریخ علوم و دانش بشری دارد و حتی می‌توان رد پای آن را در قرآن جستجو کرد. بروز اختلاف در بین مسلمانان باعث پیدایش مذاهب مختلف فقهی و کلامی شده است. به همین دلیل مطالعات تطبیقی در حوزه مذاهب اهمیت و ضرورت خاص خود را دارد. علوم اسلامی از جمله فقه، زمانی به کمال و استحکام دست پیدا

می‌کند که اختلاف آراء و ادله هر یک از صاحبان آراء و رویکردهای متفاوت آنها در مسائل مختلف مورد بررسی قرار گیرد. از سوی دیگر توسعه مطالعات تطبیقی در حوزه های علوم اسلامی می‌تواند سرمایه عظیم علمی و فرهنگی را برای جهان اسلام به ارمغان بیاورد و بستر لازم جهت تعاملات علمی و تقریب میان علمای مذاهب اسلامی را به وجود آورد.

امام صادق (ع) در این زمینه می‌فرماید: «آن کس که آگاه به زمانش باشد هرگز در گرداب حوادث دامن به گمراهی نیالاید» (ابن شیععه، 1382: 356).

یکی از مصادیق آگاهی به زمان، اطلاع از اندیشه‌ها و آراء مشابه در مسائل فقه و حقوق اسلامی است.

نکته دیگری که در مطالعات تطبیقی بین مذاهب دارای اهمیت است این است که از جمله عوامل مؤثر در ایجاد وحدت اسلامی که یکی از آرمانهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران بوده است تحقق تفاهم میان مذاهب اسلامی و صاحب‌نظران آن است که این مهم به دست نمی‌آید جز از طریق مطالعات تطبیقی در فقه مذاهب و این نوع مطالعات ریشه تاریخی کهنی دارد و از آن تحت عنوان «علم خلاف» یاد می‌شود که در بخشی از فقه اسلامی مطرح است.

در کتاب اصول العامه للفقہ المقارن ثمرات و فوایدی برای فقه مقارن به شرح زیر ذکر شده است:

- 1) تلاشی برای رسیدن به عمق فقه اسلامی؛
- 2) استفاده از نتایج فکری دیگران در عرصه فقه و اصول؛
- 3) رشد روحیه علمی میان محققان و دوری از تعصب و گرایش‌های نفسانی در مباحث علمی؛
- 4) تقریب و نزدیک کردن دیدگاه‌های فقه و دین اسلام با دیگر قوانین موضوعه و مسائل فقهی و کم کردن عوامل مختلف که مهمترین آن جهل علما نسبت به مذاهب دیگر است (حکیم، 1418ه.ق. : 14).

همچنین می‌توان سه فایده دیگر به موارد بالا افزود:

- 1) شناخت موارد اتفاق و اختلاف میان فقها و نیز شناخت منشاء اختلاف آنها؛
- 2) درک مسلک و شیوه ائمه مذاهب در استنباط و اجتهاد؛
- 3) تأکید مقارنه و مقایسه در پیدایش ملکه فقهت (ضمیری، همان: 26 به نقل از کتاب الفقه المقارن: 51، 52).

نکته دیگر آن که حضور دانشجویانی در دانشگاه الزهرا که دارای مذهب شافعی هستند و در بسیاری از موارد حضور این عزیزان در کنار شیعیان باعث ایجاد پرسش‌هایی در زمینه‌های گوناگون می‌شود ضرورت پرداختن به مطالعات تطبیقی را افزایش می‌دهد. ضمن اینکه پیش از این متذکر شدیم که بیشتر اهل سنت ساکن ایران شافعی مذهب هستند که این موضوع ضرورت پرداختن به دیدگاه‌های ایشان را مضاعف می‌کند.

5 - زمینه پژوهش

5-1 - مطالعات پیشین

مساله حقوق و تکالیف مالی و غیر مالی زوجین یکی از عناوینی است که امروزه در مورد آن تحقیقات بسیاری صورت گرفته و کتابهایی نیز نگاشته شده است. اما در حوزه روابط خاص زوجین بررسی‌های کمتری صورت گرفته است؛ فقه مقارن و تطبیقی میان مذاهب. با این حال در بسیاری از کتب فقهی (فقه جعفری و شافعی) به فراخور حال و به طور خاص در قسمت نکاح می‌توان نمونه‌هایی از حقوق جنسی زوجین را مشاهده کرد.

5-1-1 - کتاب

کتاب "جایگاه و محدوده حقوق جنسی زوجین در فقه امامیه و حقوق ایران" تالیف رقیه السادات مؤمن در این زمینه به رشته تحریر در آمده است که به بررسی حقوق جنسی زوجین و

بازتاب آن در قانون مدنی ایران پرداخته است. این کتاب توسط انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) به چاپ رسیده است.

کتاب دیگری به عنوان "حقوق غیر مالی زوجین از دیدگاه مذاهب خمس" توسط لیلیا ثمنی به رشته تحریر در آمده است. در این کتاب به تمامی حقوق غیر مالی زوجین پرداخته شده و مطالعه تطبیقی میان 5 مذهب انجام شده است.

5-1-2- مقاله

مقاله‌ای تحت عنوان "وضعیت حقوقی ناظر بر روابط جنسی زوجین" توسط مجید عباسی به رشته تحریر در آمده است و در تابستان سال 1391 در فصلنامه خانواده‌پژوهی به چاپ رسیده است. در این مقاله شرایطی را که زوجین می‌توانند در مورد روابط جنسی برای یکدیگر وضع نمایند بررسی نموده است.

مقاله دیگری تحت عنوان "حقوق جنسی زن و شوهر در اسلام" نوشته حسین امیری است که در سال 1389 در مجله معرفت سال نوزدهم، شماره 154 به چاپ رسیده است. در این مقاله نویسنده در صدد است تا به بررسی حقوق جنسی زن و شوهر در اسلام پرداخته و پاسخ به برخی شبهات را مطرح نماید.

5-1-3- پایان نامه

1) پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان "حقوق و تکالیف غیر مالی زوجین و بازنگری آن" که توسط عباس حاتمی نژاد و راهنمایی دکتر علی تقی زاده و مشاوره حبیب الله رحیمی در دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبایی نگارش و در سال 1392 دفاع شده است.

2) پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان "بررسی حقوق و روابط غیر مالی زوجین با تکیه بر آراء امام خمینی (ره)" که توسط لیلی جهانیان و راهنمایی دکتر محمد موسوی بجنوردی و مشاوره

دکتر شهبازی‌نیا در پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی به رشته تحریر در آمده و در سال 1388 دفاع شده است.

3) پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان "حقوق جنسی زنان در فقه و حقوق موضوعه" که توسط طیبه ابراهیمیان و راهنمایی دکتر مجید وزیری و مشاوره دکتر جمشید در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز نگارش شده و در سال 1390 دفاع شده است.

6 - اطلاعات مربوط به روش شناسی پژوهش

این پژوهش که به صورت پایان‌نامه از نوع تحلیلی و توصیفی خواهد بود و روش جمع‌آوری اطلاعات روش کتابخانه‌ای و تفحص در منابع فقهی حقوقی و از طریق بررسی آثار مکتوب و سوابق موجود در کتابخانه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی و فیش‌برداری از این منابع دست اول بوده است.

7 - نوآوری تحقیق

در این تحقیق سعی شده است حقوق جنسی زوجین از دیدگاه فقها و اندیشمندان دو مذهب از مذاهب اسلامی مورد بررسی قرار گیرد و تفاوت‌های موجود میان این دو مذهب در مورد حقوق جنسی زوجین مورد کاوش قرار گیرد. همچنین تفاوتی که این پایان‌نامه با سایر کارهای انجام شده در این حوزه دارد این است که بیشتر کارها در این زمینه ناظر بر حقوق مالی و غیر مالی زوجین است ولی در این کار به طور خاص به حقوق جنسی ایشان پرداخته شده است.

فصل دوم: مفهوم شناسی

بخش مفهوم شناسی شامل مفاهیم:

- 1- حق
- 2- حکم
- 3- تکلیف
- 4- زوجین
- 5- نکاح
- 6- تمکین
- 7- نشوز
- 8- فقه جعفری
- 9- فقه شافعی

1 - مفهوم حق

1-1 - حق در لغت

حق در لغت به معنای نقیض (ابن منظور، 1414 ه.ق.، ج 10: 49)، ضد (فراہیدی، بی‌تا، ج 3: 6) و خلاف باطل (ابن فارس، 1403 ه.ق.، ج 2: 15) شمرده می‌شود. در مفردات راغب اصفهانی حق به معنای مطابقت و هماهنگی و درستی ترجمه شده است، و دارای وجوهی است: اول به معنای ایجاد کننده و به وجود آورنده چیزی، به همین دلیل به خداوند که ایجاد کننده پدیده‌های عالم به مقتضای حکمت است حق گفته می‌شود. دوم؛ حق در معنی خود موجود که آن هم به مقتضای حکمت ایجاد شده، از این رو تمام افعال خدای تعالی را حق گویند، مانند آنجا که خداوند می‌فرماید: «ما خَلَقَ اللهُ ذَکَ الا بِالْحَقِّ» (سوره مبارکه یونس آیه 5)¹. سوم به معنای اعتقاد داشتن به چیزی که با آن باور و اعتقاد داشتن به آن مطابق است با حق مانند اعتقاد به بهشت و دوزخ که حق است (راغب اصفهانی، 1412 ه.ق.، ج 247).

واژه حق به معنای «ثبوت» و «تحقق» نیز آمده است و وقتی می‌گوییم: چیزی تحقق دارد، یعنی ثبوت دارد (مصباح، 1380: 20).

1-2 - حق در اصطلاح

در مورد اصطلاح حق تعاریف گوناگونی ذکر شده است و این شائبه را به وجود می‌آورد که گویی اتفاق نظر در این مورد وجود ندارد.

از میان اصولین متاخر میرزای نائینی در تعریف حق می‌گوید: «حق عبارت است از سلطه ضعیف بر مال یا منفعت» (نائینی، 1418 ه.ق.، ج 1: 106).

«حق» در اصطلاح فقهی و در کلام فقها دارای معانی ذیل است:

1. ترجمه آیه: خداوند این را جز به حق نیافریده.